

Sygn. akt I CSK 362/08

WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 16 kwietnia 2009 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Zbigniew Strus (przewodniczący)

SSN Irena Gromska-Szuster

SSN Kazimierz Zawada (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa E. B.V. z siedzibą w Niemczech
przeciwko T. Spółce z o.o.

o stwierdzenie nieważności uchwał Nadzwyczajnych Zgromadzeń Wspólników,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 16 kwietnia 2009 r.,

skargi kasacyjnej strony powodowej od wyroku Sądu Apelacyjnego
z dnia 5 marca 2008 r., sygn. akt [...],

**uchyla zaskarżony wyrok w części oddalającej apelację co do
żądania stwierdzenia nieważności uchwał nadzwyczajnych
zgromadzeń wspólników pozwanej spółki z dnia 7.5.2001 r.,**

12.7.2001 r., 7.11.2001 r., 5.12.2001 r., 3.1.2002 r. i 2.7.2002 r. oraz orzekającej o kosztach postępowania apelacyjnego i w tym zakresie przekazuje sprawę Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.

Uzasadnienie

Strona powodowa, E. B.V. z siedzibą w Holandii (dalej: „spółka E.”), w powództwie wytoczonym spółce z ograniczoną odpowiedzialnością „T.” (poprzednio: „TP.”) (dalej: „spółka T.”), po kilku modyfikacjach swego żądania ostatecznie domagała się: - ustalenia nieważności aktu notarialnego i zawartego w nim oświadczenia K.N. z dnia 20 marca 2001 r. złożonego w charakterze prokurenta, prostującego błędy jednolitego tekstu aktu założycielskiego spółki „T.” uchwalonego w dniu 15 marca 2001 r.; - ustalenia nieważności aktów notarialnych i zawartych w nich uchwał podjętych przez nadzwyczajne zgromadzenia wspólników spółki „T.” w dniach: 7 maja 2001 r., 12 lipca 2001 r., 7 listopada 2001 r., 5 grudnia 2001 r., 3 stycznia 2002 r., 2 lipca 2002 r., 1 sierpnia 2002 r., 28 marca 2003 r., ewentualnie ustalenia nieistnienia tych uchwał; - ustalenia nieważności protokołu i opisanej w nim uchwały podjętej przez nadzwyczajne zgromadzenie wspólników spółki „T.” w dniu 6 czerwca 2003 r., ewentualnie ustalenia nieistnienia tej uchwały; - ustalenia nieistnienia spółki „T.”; - ustalenia, że wpisy nr 1, 2, 3, 4, 5, 6, dotyczące spółki „T.”, są niedopuszczalne i podlegają wykreśleniu z KRS.

Sąd Okręgowy wyrokiem z dnia 8 kwietnia 2004 r. stwierdził nieważność uchwały nr 1 nadzwyczajnego zgromadzenia wspólników spółki „T.” z dnia 1 sierpnia 2002 r., a w pozostałym zakresie powództwo oddalił.

Wyrokiem z dnia 5 marca 2008 r. Sąd Apelacyjny odrzucił apelację strony powodowej w części dotyczącej żądania stwierdzenia nieważności aktów notarialnych i oświadczenia z dnia 20 marca 2001 r. oraz ustalenia nieistnienia uchwał, w pozostałej zaś części apelację tę oddalił; ponadto zasądził od powodowej spółki zwrot kosztów postępowania apelacyjnego. Podstawę materialnoprawnej oceny apelacji stanowiły przepisy art. 208 §7, art. 235, 236, 240, 243, 246 i 252 k.s.h.

W skardze kasacyjnej, zarzucającej naruszenie przepisów prawa materialnego, a mianowicie: art. 239 § 1, art. 240 k.s.h., 243 § 1 i 3 oraz art. 252 § 1 k.s.h., powodowa spółka zaskarżyła wyrok Sądu Apelacyjnego w części oddalającej jej apelację w zakresie dotyczącym żądania stwierdzenia nieważności

uchwał nadzwyczajnych zgromadzeń wspólników pozwanej spółki z: 7 maja 2001 r., 12 lipca 2001 r., 7 listopada 2001 r., 5 grudnia 2001 r. , 3 stycznia 2002 r. i 2 lipca 2002 r., oraz w części zasądzającej na rzecz pozwanej spółki zwrot kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398¹³ §2 k.p.c., w postępowaniu kasacyjnym Sąd Najwyższy jest związany ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia. Ocena podniesionych przez stronę powodową w skardze kasacyjnej zarzutów naruszenia przepisów prawa materialnego powinna więc być dokonana przy uwzględnieniu stanu faktycznego stanowiącego podstawę wydania zaskarżonego wyroku.

Z ustaleń faktycznych stanowiących podstawę wydania tego wyroku wynika, że w dniu 14 lipca 2000 r. strona powodowa jako jedyny wspólnik spółki pozwanej – reprezentowana przez B.K. – zbyła K.N. 41 udziałów tej spółki o wartości nominalnej 50 zł, sama zachowując 39. Nadzwyczajne zgromadzenie wspólników pozwanej spółki podjęło w dniu 10 października 2000 r. uchwałę o podniesieniu kapitału zakładowego spółki do wysokości 1 129 800 zł przez utworzenie 22 516 nowych udziałów o wartości nominalnej 50 zł. Wszystkie nowe udziały objęła K.N., pokrywając je wkładem pieniężnym. Zarząd spółki T. ustanowił K.N. prokurentem samoistnym. Kolejne nadzwyczajne zgromadzenie wspólników tej spółki zwołane przez zarząd w osobie B.K. podjęło w dniu 15 marca 2001 r. uchwałę o dobrowolnym umorzeniu 20 689 udziałów K.N. przez ich nabycie przez spółkę i obniżeniu kapitału zakładowego spółki do kwoty 95 000 zł. Jednocześnie zmieniono wartość nominalną udziału z 50 na 500 zł. W rezultacie K.N. miała 186 udziałów w spółce T., a strona powodowa 4 udziały. Ponadto podjęto uchwałę ustalającą jednolity tekst aktu założycielskiego spółki. W dniu 15 marca 2001 r. B.K., pełniący funkcję jednoosobowego zarządu pozwanej spółki, opuścił Polskę. Ponownie przyjechał do Polski dopiero w sierpniu 2002 r.

W dniu 20 kwietnia 2001 r. B.K. działając jako jednoosobowy organ zarządzający powodową spółką udzielił K.N. pełnomocnictwa do reprezentowania powodowej spółki przy podejmowaniu przez pozwaną spółkę uchwał dotyczących zmiany aktu założycielskiego zgodnie z „nowym kodeksem handlowym”.

Odbywające się w dniu 7 maja 2001 r. w kancelarii notariusza sporządzającego protokół nadzwyczajne zgromadzenie wspólników spółki „T.”, na którym cały kapitał zakładowy spółki był reprezentowany przez K.N. - działającą w imieniu własnym, z tytułu przysługiwania jej 186 udziałów, oraz jako pełnomocnik spółki E. (na podstawie pełnomocnictwa z dnia 20 kwietnia 2001 r.) - uchwaliło zmiany przedmiotu działania spółki oraz odwołało z zarządu B.K. i powołało w jego miejsce P.G.

W podobnych okolicznościach odbyły się nadzwyczajne zgromadzenia wspólników pozwanej spółki w dniach: 12 lipca 2001 r., 7 listopada 2001 r. i 5 grudnia 2001 r. W dniu 12 lipca 2001 r. nadzwyczajne zgromadzenie wspólników podjęło uchwały o powołaniu K.N. w skład zarządu tej spółki oraz odwołaniu udzielonej jej prokury, w dniu 7 listopada 2001 r. – o zmianie nazwy spółki oraz zmianie postanowienia aktu założycielskiego dotyczącego trwania roku obrachunkowego, a w dniu 5 grudnia 2001 r. – o ogłoszeniu jednolitego tekstu aktu założycielskiego.

W dniu 3 stycznia 2002 r. na nadzwyczajnym zgromadzeniu wspólników w kancelarii notariusza obecni byli K.N. i P.G. K.N. działała jako wspólnik (mający 101 udziałów) oraz pełnomocnik (w stosunku do 4 udziałów powodowej spółki). P.G. reprezentował 85 udziałów własnych. Zgromadzenie uchwaliło zmiany treści aktu założycielskiego co do zasad podwyższenia kapitału zakładowego spółki, nowego układu wspólników, zakazu dziedziczenia udziałów i zmian kompetencji zgromadzenia wspólników; uchwalono też jednolity akt założycielski.

W dniu 2 lipca 2002 r. na nadzwyczajnym zgromadzeniu wspólników w kancelarii notariusza przy analogicznym składzie osobowym jak w dniu 3 stycznia 2002 r. uchwalono zmiany redakcyjne aktu założycielskiego oraz umorzono 4 udziały i ogłoszono nowy tekst aktu założycielskiego.

Na tle powyższych ustaleń jest oczywiste, że nadzwyczajne zgromadzenia wspólników, na których zapadły zaskarżone uchwały, nie zostały zwołane prawidłowo, czyli – używając terminologii ustawy – formalnie. Nie zastosowano się do przepisu przyznającego kompetencję zwołania zgromadzenia wspólników zarządowi (art. 235 § 1 k.s.h.), a przy tym nie zachowano wyjątkowego trybu zwołania nadzwyczajnego zgromadzenia na żądanie wspólnika reprezentującego

określoną w ustawie lub umowie spółki (akcie założycielskim) część kapitału zakładowego (art. 236 i 237 k.s.h.). Złamano także przepis nakazujący zwołanie zgromadzenia wspólników do siedziby spółki (art. 234 § 1 k.s.h.).

Zgodnie jednak z art. 240 k.s.h., pomimo braku formalnego zwołania zgromadzenia wspólników, można powziąć uchwały, jeżeli cały kapitał zakładowy jest reprezentowany, a nikt z obecnych nie zgłosił sprzeciwu dotyczącego odbycia zgromadzenia lub wniesienia poszczególnych spraw do porządku obrad. W związku z tym przepisem nabiera w sprawie istotnego znaczenia odpowiedź na pytanie, czy przy podejmowaniu zaskarżonych uchwał był reprezentowany cały kapitał zakładowy. Ponieważ zgodnie z art. 243 k.s.h. wspólnicy mogą uczestniczyć w zgromadzeniu i wykonywać prawo głosu w zasadzie także przez pełnomocników, przy ustalaniu ziszczenia się określonej w art. 240 k.s.h. przesłanki reprezentowania przy podejmowaniu uchwały całego kapitału zakładowego spółki należy mieć na względzie nie tylko kapitał reprezentowany przez wspólników osobiście, ale i za pośrednictwem pełnomocników. Lecz aby uczestnictwo osoby przedstawiającej się jako pełnomocnik wspólnika mogło być uwzględnione przy ustalaniu kapitału reprezentowanego przy podejmowaniu uchwały, osoba ta musi być w świetle treści pełnomocnictwa i właściwych przepisów – rzecz jasna – rzeczywiście umocowana do głosowania nad tą uchwałą.

Nie można zaś podzielić poglądu Sądu Apelacyjnego, że K.N. głosując w imieniu powodowej spółki na nadzwyczajnych zgromadzeniach wspólników w dniach 7 maja 2001 r. i 12 lipca 2001 r. była do tego umocowana zgodnie z treścią okazanego dokumentu pełnomocnictwa z dnia 20 kwietnia 2001 r. W dniu 1 stycznia 2001 r. w miejsce kodeksu handlowego wszedł w życie kodeks spółek handlowych. Wymagał on od istniejących w tym czasie spółek z ograniczoną odpowiedzialnością dostosowania niektórych postanowień umowy (aktu założycielskiego) spółki do nowych regulacji. Jakkolwiek więc w rozpatrywanym dokumencie pełnomocnictwa była mowa o zmianach aktu założycielskiego spółki „T.” zgodnie z „nowym kodeksem handlowym”, nie powinno budzić wątpliwości, że w rzeczywistości w dokumencie tym chodziło o zmiany aktu założycielskiego pozwanej spółki zapewniające zgodność jego treści z nowo ustanowionymi wymaganiami kodeksu

spółek handlowych. Wyrażone zatem w tym dokumencie oświadczenie umocowywało K.N. do reprezentowania powodowej spółki jedynie przy podejmowaniu uchwał dostosowujących akt założycielski pozwanej spółki do wymagań kodeksu spółek handlowych. Tego rodzaju zmiany aktu założycielskiego pozwanej spółki, odnoszące się do wysokości kapitału zakładowego i minimalnej wartości nominalnej udziału (por. art. 624 § 1 w związku z art. 154 k.s.h. w pierwotnym brzmieniu), zostały jednak już dokonane uchwałami nadzwyczajnych zgromadzeń wspólników w dniach 10 października 2000 r. i 15 marca 2001 r. Tylko więc w razie wadliwości w tym zakresie jednolitego tekstu aktu założycielskiego spółki „T.” uchwalonego przez nadzwyczajne zgromadzenie wspólników w dniu 15 marca 2001 r. wchodziłoby w grę skorzystanie przez K.N. z udzielonego jej 20 kwietnia 2001 r. pełnomocnictwa zgodnie z jego treścią, gdyż jej oświadczenie z dnia 20 marca 2001 r., prostujące jednolity tekst aktu założycielskiego, złożone w charakterze prokurenta pozwanej spółki, nie mogło oczywiście odnieść – na co trafnie zwrócił uwagę K.N. notariusz – zamierzonego skutku. Głosowanie nad zmianami przedmiotu działania pozwanej spółki, zmianami w składzie zarządu oraz odwołaniem prokurenta nie dotyczyło jednak zmian aktu założycielskiego pozwanej spółki związanych z dostosowaniem tego aktu do wymagań kodeksu spółek handlowych, a tym samym nie mieściło się w granicach umocowania udzielonego K.N. w dniu 20 kwietnia 2001 r.

Ponadto zgodnie z art. 208 § 7 k.s.h., odwołanie prokury należy wyłącznie do kompetencji członków zarządu (każdy z nich jest do tego uprawniony). Nadzwyczajne zgromadzenie wspólników pozwanej spółki nie mogło więc skutecznie odwołać prokury udzielonej K.N. Również zatem pełnomocnictwo do uczestniczenia w zgromadzeniu wspólników oraz wykonywania prawa głosu w imieniu powodowej spółki nie mogło objąć głosowania nad tą sprawą. Kwestia, czy z uchwałą z dnia 12 lipca 2001 r. o odwołaniu prokury udzielonej K.N. mogły się łączyć jakieś inne skutki prawne (por. w związku z tym np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29 listopada 2007 r., III CSK 169/07, OSNC 2009, nr 1, poz. 17), zostanie w dalszych rozważaniach pominięta jako nie mająca wpływu na rozstrzygnięcie sprawy.

Z analogicznych przyczyn do wyżej wyjaśnionych dokument pełnomocnictwa z dnia 20 kwietnia 2001 r. nie umocowywał K.N. także do głosowania w imieniu powodowej spółki nad uchwałami podjętymi przez zgromadzenia wspólników pozwanej spółki w dniach 7 listopada 2001 r., 5 grudnia 2001 r., 3 stycznia 2002 r. i 2 lipca 2002 r., dotyczącymi zmiany nazwy pozwanej spółki, roku obrachunkowego, zasad podwyższenia kapitału zakładowego spółki, nowego układu wspólników, zakazu dziedziczenia udziałów, kompetencji zgromadzenia wspólników oraz uchwalenia jednolitego tekstu aktu założycielskiego uwzględniającego powyższe zmiany. Niezależnie od tego, głosowanie przez K.N. przy podejmowaniu tych uchwał w charakterze pełnomocnika powodowej spółki wykluczał również art. 243 § 3 k.s.h., stanowiący, że członek zarządu nie może być pełnomocnikiem na zgromadzeniu wspólników. Jak wiadomo, K.N. uchwałą nadzwyczajnego zgromadzenia wspólników pozwanej spółki z dnia 12 lipca 2001 r. została powołana w skład zarządu tej spółki i status ten posiadała przy głosowaniu nad wszystkimi wskazanymi wyżej uchwałami, zgodnie bowiem z sankcją przewidzianą w art. 252 k.s.h., dopóki nie zostanie stwierdzona nieważność uchwały sprzecznej z ustawą, należy uwzględniać jej skutki; ich zanegowanie jest możliwe w zasadzie tylko w drodze powództwa określonego w art. 252 § 1 k.s.h. (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 lutego 2004 r., II CK 438/02, OSP 2006, z. 5, poz. 53, oraz uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 1 marca 2007 r., III CZP 94/06, OSNC 2007, nr 7-8, poz. 95).

Nasuwa się pytanie, czy podjęcie zaskarżonych uchwał z wskazanymi wyżej naruszeniami art. 240 i 243 § 1 i 3 k.s.h. uzasadniało ich uznanie za sprzeczne z ustawą w rozumieniu art. 252 § 1 k.s.h., tj. za dotknięte wadliwością uzasadniającą wytoczenie powództwa o stwierdzenie nieważności.

Sąd Apelacyjny wyraził trafny pogląd, że nie każde naruszenie ustawy przy podejmowaniu uchwały przez walne zgromadzenie wspólników uzasadnia zaskarżenie podjętej uchwały w drodze powództwa przewidzianego w art. 252 § 1 k.s.h. W art. 252 § 1 k.s.h., podobnie jak w art. 425 § 1 k.s.h., chodzi przede wszystkim o sprzeczność z ustawą treści uchwały. Ponadto hipotezami art. 252 § 1 i art. 425 § 1 k.s.h. obejmuje się naruszenie przepisów ustawy odnoszących się

bezpośrednio jedynie do sposobu podjęcia uchwały, jeżeli naruszenie ich w okolicznościach konkretnego przypadku mogło mieć istotny wpływ na treść uchwały (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 lipca 2007 r., II CSK 163/07, OSNC 2008, nr 9, poz. 104 i cytowane w nim orzeczenia oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 marca 2009 r., I CSK 253/08, LEX nr 491551).

Rozpatrywany w sprawie art. 240 k.s.h. należy niewątpliwie do przepisów, które bezpośrednio normują jedynie wymagania dotyczące sposobu podjęcia uchwały. W związku z tym ocena wpływu stwierdzonych naruszeń przepisów powoływanych przez stronę powodową na treść zaskarżonych uchwał była konieczna. Nie można jednak zaakceptować uznania przez Sąd Apelacyjny wskazanego wyżej naruszenia art. 240 w związku z art. 243 § 1 i 3 k.s.h. za nie mogące mieć istotnego wpływu na treść zaskarżonych uchwał. Naruszenie to, podobnie jak uchybienie wymaganiom przewidzianym w art. 402 § 2 i art. 404 § 1 k.s.h. oraz wymaganiom określonym w art. 238 § 2 i art. 239 § 1 k.s.h. (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 5 lipca 2007 r., II CSK 163/07, i z dnia 19 września 2007 r., II CSK 165/07, LEX nr 490422), należy zaliczyć do tego rodzaju naruszeń przepisów normujących sposób podejmowania uchwał, które zawsze, tj. w okolicznościach każdego konkretnego przypadku, są doniosłe z punktu widzenia treści podjętej uchwały, tzn. mogły mieć istotny wpływ na jej treść. Ustawodawca w art. 240 k.s.h. określił przesłanki dopuszczalnego odstępstwa od wymagań dotyczących zwołania zgromadzenia wspólników, w rezultacie każde odstępstwo od tych wymagań przy podjęciu uchwały nie mieszczące się w określonych w art. 240 k.s.h. granicach (przy uwzględnieniu w razie głosowania przez pełnomocników art. 243 k.s.h.) powinno uzasadniać stwierdzenie nieważności podjętej uchwały na podstawie art. 252 § 1 k.s.h. Odmienna wykładnia pozbawiałaby art. 240 k.s.h. doniosłości prawnej.

Ze względu na zasadność podniesionych w skardze kasacyjnej zarzutów naruszenia art. 240, 243 § 1 i 3 oraz art. 252 § 1 k.s.h. Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. orzekł jak w sentencji.